

KOMPETENCIJE MLADIH
MAGISTARA KNJIŽNIČARSTVA
ZA RAD U NARODNIM KNJIŽNICAMA

LUCIJA PIVČEVIĆ
lmarin@gkmm.hr

MARINELA RADOJA
mradoja@gkmm.hr

GRADSKA KNJIŽNICA MARKA MARULIĆA SPLIT

Sažetak

Primjena teorijskog znanja i vještina stečenih tijekom studija predstavlja velik izazov na početku radnog vijeka. Nakon stečene diplome mladim knjižničarima nije lako asimilirati se i odgovoriti na zahtjeve i potrebe tržišta rada. Studij u određenoj mjeri ne priprema na svakodnevne izazove struke i očekivanja lokalne zajednice. Mladim knjižničarima predstoji nadopunjavati stečena znanja i usvajati nove vještine koje će primjenjivati u stvarnim situacijama.

U ovom izlaganju govorit će se iz perspektive dviju mladih knjižničarki o prednostima i nedostacima formalnog stručnog obrazovanja knjižničara u Hrvatskoj te primjeni usvojenih znanja i vještina u svakodnevnim poslovima s kojima se mladi knjižničari susreću tijekom rada u narodnim knjižnicama.

Osvrnut će se na razvijanje stečenih kompetencija koje su dobivene na studiju Informacijskih znanosti – knjižničarstva na Filozofskom fakultetu, Sveučilišta u Zadru i Informacijskih i komunikacijskih znanosti – bibliotekarstva na Filozofskom fakultetu, Sveučilišta u Zagrebu.

Okosnica rada pitanje je jesu li mladi knjižničari pripremljeni na izvršavanje poslova u narodnim knjižnicama nakon završetka studija?

Ključne riječi

mladi knjižničari, studij informacijskih znanosti, formalno obrazovanje, narodne knjižnice

Abstract

Application of theoretical knowledge and skills acquired during studies represents a big challenge at the beginning of working life. After obtaining a diploma, it is not easy for young librarians to assimilate and respond to the demands and needs of the labor market. To a certain extent, the study does not prepare for the everyday challenges of the profession and the expectations of the local community. Young librarians have to supplement their acquired knowledge and acquire new skills that they will apply in real situations.

In this paperwork, from the perspective of two young librarians, the advantages and disadvantages of formal professional education of librarians in Croatia will be discussed, as well as the application of acquired knowledge and skills in the daily tasks that young librarians encounter while working in public libraries.

It will refer to the development of acquired competences obtained at the study of Information Sciences - Librarianship at the Faculty of Philosophy, University of Zadar and Information and Communication Sciences - Librarianship at the Faculty of Philosophy, University of Zagreb.

The backbone of the work is the question of whether young librarians are prepared to perform work in public libraries after completing their studies?

Keywords

young librarians, study of information sciences, formal education, public libraries

1. Uvod

Studij knjižničarstva u Hrvatskoj postoji na tri sveučilišta – u Zadru, Osijeku i Zagrebu. Najstariji studij knjižničarstva u Hrvatskoj je onaj na Sveučilištu u Zadru. Odjel za informacijske znanosti u Zadru djeluje od 2003. godine i sastoji se od preddiplomskog studija knjižničarstva, redovnog i izvanrednog diplomskog jednopredmetnog studija knjižničarstva, poslijediplomskog doktorskog studija „Društvo znanja i prijenos informacija” te razlikovnog programa za stjecanje knjižničarskih kompetencija na preddiplomskoj razini. Završetkom preddiplomskog studija studenti stječu naziv prvostupnik informacijskih znanosti, a na diplomskoj razini studenti stječu naziv magistar bibliotekarstva.

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti u Zagrebu djeluje na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a sastoji se od sveučilišnog preddiplomskog jednopredmetnog studija informacijskih znanosti, sveučilišnog diplomskog jednopredmetnog i/ili dvopredmetnog studija arhivistike, bibliotekarstva, informatike (kako istraživačke, tako i nastavničke), muzeologije i informatologije. Jedino informatologija djeluje isključivo kao dvopredmetni studij. Ostali smjerovi su jednopredmetni i dvopredmetni. Studentima je ponuđen i izvanredni diplomski studij informacijskih znanosti – bibliotekarstvo, kao i poslijediplomski doktorski studij. Završetkom preddiplomskog studija studenti stječu naziv prvostupnik informatologije, a na diplomskoj razini studenti stječu naziv magistar informatologije.

Odsjek za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku djeluje na dvije razine, preddiplomskoj i diplomskoj. Na preddiplomskoj razini studenti biraju između jednopredmetnog ili dvopredmetnog studija informatologije. Odsjek za informacijske znanosti u Osijeku umjesto dosadašnjeg jednopredmetnog diplomskog studija informatologije (od 2015.) nudi dvopredmetne diplomske studije: informatologije, informacijske tehnologije i nakladništva, kako bi studenti bili što traženiji na tržištu rada. Doktorski studij i izvanredni studij još nisu uspostavljeni. Završetkom preddiplomskog studija studenti stječu naziv prvostupnik knjižničarstva, a na diplomskoj razini naziv magistar knjižničarstva.

Akademski naziv triju fakulteta knjižničarstva u Hrvatskoj potrebno je ujednačiti na razini svih sveučilišta koja nude studijske programe knjižničarstva u Hrvatskoj.

U ovom radu odgovorit će se na pitanje koja znanja su potrebna mladim knjižničarkama i knjižničarima u uspješnom izvršavanju poslova u narodnim knjižnicama. Iznosi se subjektivna procjena savladanih studijskih programa u svakodnevnim poslovima u narodnoj knjižnici, kao i prednosti i nedostaci formalnog stručnog obrazovanja knjižničara, s potencijalnim rješenjima.

2. Razmatranja o studiju knjižničarstva – redovni ili izvanredni

Studij knjižničarstva nudi teorijski okvir, a upješanost na istom ovisi o zalaganju i uspješnosti studenata tijekom studija. Motiviranost i želja studenata za osobnim napretkom pokazatelji su uspješnog profesionalnog razvoja i vodilja prema cjeloživotnom obrazovanju knjižničara.

Iako redovni studenti tijekom studija usvoje veću količinu teorijskog stručnog znanja, vidljiva je nesigurnost u izvršavanju pojedinih knjižničkih poslova. Sigurnost u radu ovisi o zalaganju studenata tijekom predavanja i studentske prakse. Veliku ulogu imaju knjižničari-mentori, odnosno njihova sposobnost i volja da prenesu znanje novoj generaciji knjižničara.

Kod izvanrednih studenata manja je količina usvojenog teorijskog stručnog znanja, ali bolje poznaju i snalaze se u radu u knjižnici, pod pretpostavkom da već rade u knjižničkoj struci. Razlike između redovnih i izvanrednih studenata u očekivanju su ishoda studija. Redovni studenti imaju više vremena na studiju za usvajanje teorijskog stručnog znanja i primjene u praktičnom radu, ali nemaju potrebnu dozu samouvjerenosti, samostalnosti i iskustva u radu. Također, upisuju studij zbog područja kojim se žele baviti, dok je kod izvanrednih studenata češći slučaj upisivanja nakon što su se „nekako našli u knjižnici“ (takvih je slučajeva malo). Dio izvanrednih studenata koji uz studiranje knjižničarstva rade u struci ima praktično znanje koje upotpunjuju teorijskim. Povrh svega, okrenuti su poslovima s kojima se svakodnevno susreću što mora imati utjecaj na očekivanja od studija.

3. Iskustva bivših studenata na tržištu rada

Rad je u narodnim knjižnicama svojevrsna praktična nadogradnja teorijskom znanju stečenom na studiju knjižničarstva i zahtijeva zadovoljavanje očekivanja poslodavca i radne okoline. Od knjižničara, a posebice mladih knjižničara, očekuje se da podupiru i sudjeluju u ciklusu stalnog stručnog usavršavanja knjižničara i informacijskih stručnjaka jer time razvijaju stručne, osobne i temeljne kompetencije koje će pridonijeti osobnom i zajedničkom napretku pojedinca i ustanove¹ te osposobiti pojedince da pružaju kvalitetne usluge, da napreduju i podižu ugled struke.²

1 Machala, Dijana. *Knjižničke kompetencije: pogled na razvoj profesije*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada: Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2015. Str. 22.

2 Horvat, Aleksandra. *Cjeloživotno učenje knjižničara u Hrvatskoj: stanje i mogućnosti*. // Cjeloživotno učenje knjižničara ishodi učenja i fleksibilnost. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2009. Str. 26.

Poučene vlastitim iskustvom nakon dvije godine rada u narodnoj knjižnici kao mlade knjižničarke, dobile smo jasnu viziju koja su nam znanja i vještine bili korisni, a koja smo morale upotrijebiti. U nastavku donosimo prednosti i nedostatke formalnog stručnog obrazovanja knjižničara iz vlastite perspektive.

Prednosti formalnog stručnog obrazovanja knjižničara su:

- stručna praksa (rad s korisnicima, pružanje informacijskih usluga),
- pretraživanje i pronalaženje informacija (vještine pretraživanja i evaluacije informacija)³
- organizacija znanja: formalna i sadržajna obrada
- poznavanje etičkih i zakonskih propisa
- izgradnja i upravljanje knjižničnim zbirkama
- korištenje i primjena informacijskih tehnologija i pomagala
- uporaba istraživačkih metoda – kroz stručni i znanstveni rad
- implementacija načela zaštite i pohrane građe
- izgradnja i upravljanje digitalnim zbirkama (digitalizacija, metapodaci, elektronički izvori, mrežne publikacije)
- poznavanje procesa digitalizacije

Nedostaci formalnog stručnog obrazovanja knjižničara su:

- jednopredmetni studij knjižničarstva
- nedovoljno poznavanje književnosti, djela i autora
- manjak znanja iz područja pedagogije i metodike poučavanja
- manjak znanja i vještina za poslove prijavljivanja i vođenja projekata te izrade troškovnika
- nedovoljno korištenje i loše snalaženje unutar knjižničnih programa – Metel, Aladin, ZaKi, Crolist itd.
- nedostatak kolegija o poznavanju/učenju procesa nabave građe
- nepoznavanje suvremenih alata za promoviranje knjižnice
- neupućenost u organizaciju i izvođenje programa iz područja kulture
- pomankanje vještina i sposobnosti javnog komuniciranja⁴

4. Potencijalna rješenja

Hrvatski studiji knjižničarstva nude kvalitetan teorijski okvir koji služi kao podloga u budućem osobnom usavršavanju knjižničara i napretku struke. Praktično znanje diplomiranih knjižničara na početku radnog vijeka je nepotpuno. Kao i u svakoj struci, postoji mjesta za napredak.

3 Dragija Ivanović, Martina; Badurina, Boris. *Procjena dobivenih knjižničarskih kompetencija završenih studenata Informacijskih znanosti u Hrvatskoj*. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 63, 1–2 (2020.), str. 730.

4 Isto.

Studij bi bilo poželjno organizirati kao obvezan dvopredmetni studij jer jednopredmetni studij knjižničarstva sam po sebi nije dovoljan. Za kvalitetan rad u struci potreban je dvopredmetni diplomski studij; studij knjižničarstva uz dodatnu granu humanističkih znanosti (hrvatski jezik, komparativna književnost, strana književnost itd.) ili društvenih znanosti (sociologija, psihologija, komunikologija, povijest, lingvistika i marketing – odnosi s javnošću). Uz drugu granu znanosti studenti profiliraju svoje buduće radno mjesto u narodnoj knjižnici.

Također, uvođenjem izbornih kolegija u studijske programe, kao kolegij književnosti i diskutiranja pročitanog, u formi čitateljskog kluba u kojem bi studenti djelovali kao čitatelji i moderatori, kao i kolegija koji će studente pripremiti za pisanje prijave projekata i natječaja (iz fondova Europske unije, Ministarstva kulture, Ministarstva obrazovanja, znanosti i športa), realizacija projekta i troškovi za neprofitne organizacije.

Primijetile smo da su studenti, a kasnije kolege knjižničari, slabo upućeni u djelatnost službi kao što su CSSU i Zavod za knjižničarstvo tijekom formalnog obrazovanja. Stoga predlažemo da se na početku radnog vijeka knjižničarima dodijeli potreban mentor/diplomirani knjižničar koji će ga uputiti u rad narodne knjižnice.

Znanje pedagogije i metodike poučavanja sljedeći je problem u kojem vidimo potencijalna rješenja pohađanjem pedagoških predmeta, kojim bi se omogućilo 60 ECTS bodova pedagoških kompetencija kroz obvezne i/ili izborne predmete. Poželjno ih je uključiti u izvedbene planove studija bez dodatnog plaćanja.

Podupiremo suradnju studenata informacijskih znanosti – knjižničarstva, a kasnije knjižničara da više sudjeluju u suradnji narodnih knjižnica s nakladnicima, zbog nedostatka znanja i razumijevanja izdavačkog procesa, kao i procesa nabave građe, što uključuje naručivanje građe, ispisivanje narudžbenica, provjera računa.

Studenti knjižničarstva za vrijeme studija i stručne prakse upoznaju se s radom samo nekolicine knjižničnih programa, stoga bi bilo korisno znati koristiti se i snalaziti unutar više knjižničnih programa kao što su: Metel, Aladin, ZaKi, Crolist itd.

Primjetan je nedostatak kolegija na temu promoviranja knjižnica te kolegija organizacije i izvođenja kulturnih programa. Osim uvođenja dodatnih kolegija potrebna je dodatna edukacija s područja marketinga koju bi održavali stručnjaci za PR.

Vidljiv je manjak vještina javnog komuniciranja prilikom izlaganja. Seminar-skim izlaganjima studenti se oslobađaju straha od javnog govora, ali ne dobivaju mišljenje od stručne osobe o tome što poboljšati u verbalnom i neverbalnom komuniciranju. Rješenje je povećati broj seminarska izlaganja i uvesti kolegij javnog govorništva kao dodatni korak prema teorijskom znanju.

5. Zaključak

Nakon završetka studija vidljiva je početna nesigurnost mladih knjižničara u izvršavanju poslova u narodnim knjižnicama. Potrebno im je vrijeme za privikavanje na radno okruženje koje se uvelike razlikuje od dinamike učenja i rada na studiju. Stoga nam je polazišno pitanje kod pisanja ovog rada *jesu li mladi knjižničari pripremljeni na izvršavanje poslova u narodnim knjižnicama nakon završetka studija?*

Velika je odgovornost na hrvatskim studijima knjižničarstva da kvalitetno obrazuju buduće knjižničarke i knjižničare i pripreme ih za rad u narodnim knjižnicama. Završetkom studija, poslovna uspješnost ovisi o osobnom zalaganju pojedinca za dobrobit knjižnice i zajednice. Osim što bi poslodavac trebao prepoznati i iskoristiti potencijale mladih knjižničarki i knjižničara, na mladima je da izraze područje interesa i tako olakšaju vodstvu knjižnice.

Ključ uspjeha mladih knjižničara leži u osobnoj motivaciji na studiju, želji za napretkom u struci, cjeloživotnom usavršavanju i stalnom unapređenju knjižničarske profesije. To se svakako može postići iščitavanjem literature i pisanjem stručnih radova i izlaganjem na skupovima. Također, valja istaknuti kako inspiracija, inovativnost i vizija neće doći do izražaja bez podrške kolektiva i pozitivne radne okoline.

Bibliografija

- Barbarić, Ana. *Kompetencije informacijskih stručnjaka 21. stoljeća. // Cjeloživotno učenje knjižničara ishodi učenja i fleksibilnost*. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2009.
- Dragija Ivanović, Martina; Badurina, Boris. *Procjena dobivenih knjižničarskih kompetencija završenih studenata Informacijskih znanosti u Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 63, 1–2 (2020.)
- Horvat, Aleksandra. *Cjeloživotno učenje knjižničara u Hrvatskoj: stanje i mogućnosti. // Cjeloživotno učenje knjižničara ishodi učenja i fleksibilnost*. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2009.
- Machala, Dijana. *Knjižničarske kompetencije i trajna izborazba knjižničara u Hrvatskoj: iz perspektive dionika na tržištu rada (poslodavac i knjižničar). // Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost*. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2009.
- Machala, Dijana. *Knjižničarske kompetencije: pogled na razvoj profesije*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada: Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2015.
- Studijski program Odjela za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru. URL: <https://iz.unizd.hr/studijski-programi> (15. 11. 2021.)
- Studijski program Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Sveučilišta u Zagrebu. URL: <https://inf.ffzg.unizg.hr/index.php/hr/odsjek/katedre/bibliotekarstvo> (15. 11. 2021.)
- Studijski program Odsjeka za informacijske znanosti Sveučilišta u Osijeku. URL: <https://www.ffos.unios.hr/odsjek-za-informacijske-znanosti/> (15. 11. 2021.)
- Živković, Daniela. *Usporedba ciljeva knjižničarskih studija u Hrvatskoj. // Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost*. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2009.